

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan:

- Provinciale staten en de commissaris van de Koning
- Algemeen bestuur van de waterschappen en de Dijkgraaf
- Eilandraden en gezaghebbers van de openbare lichamen
Bonaire en Saba

www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2019-0000058215

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum 4 maart 2019

Betreft Handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders

Binnenkort zijn er de verkiezingen voor de provinciale staten, de waterschappen en de openbare lichamen Bonaire en Saba. Een belangrijk moment voor onze democratie, waarin een nieuwe periode van start gaat met een nieuw mandaat van de kiezer, nieuwe samenstelling van de provinciale staten, het algemeen bestuur van de waterschappen en de eilandraden en vaak met andere gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur.

Na de verkiezingen komt het proces van coalitievorming op gang, met als afronding daarvan de benoeming van gedeputeerden en leden van het dagelijks bestuur van de waterschappen. Het is van belang dat de selectie, voordracht en benoeming een transparant en zorgvuldig proces is, dat bijdraagt aan een integer en stabiel bestuur.

Integriteit en risicoanalyses

Het thema integriteit staat binnen het openbaar bestuur inmiddels hoog op de agenda. En dat is wat mij betreft ook zeer terecht. Decentrale bestuurders en volksvertegenwoordigers functioneren in een glazen huis. De toenemende transparantie van het openbaar bestuur is een realiteit. De immer te stellen normen en waarden aan betrouwbare bestuurders zijn terecht nog meer dan voorheen onder een glazen stolp komen te staan. Meer dan voorheen geldt dat vertrouwen te voet komt en te paard gaat mede als gevolg van de snelheid binnen de (sociale) media en de maatschappelijke acceptatiegrenzen. Het borgen van integriteit en vertrouwen in het openbaar bestuur heeft dan ook mijn prioriteit. Niet voor niets is openheid en integriteit een van de beginselen uit de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur.

In dat licht is het voor kandidaat-bestuurders verstandig om voorafgaand aan het binnentreden van dat glazen huis te bezien waar mogelijke (politieke) kwetsbaarheden liggen. Waar nodig kunnen dan ook beheersmaatregelen worden getroffen om het risico op integriteitsrisico's te mitigeren. Het is vooral voor de kandidaat zelf, maar ook voor de politieke partij, de gemeenteraad, de eilandsraad, de provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap van belang om - voorafgaand aan de benoeming - mogelijke kwetsbaarheden en integriteitsrisico's transparant te maken. Hiermee wordt de verdere (politieke) afweging rond geschiktheid van de kandidaat voor het ambt en de formatie van een stabiel college of dagelijks bestuur ondersteund.

Een risicoanalyse van kandidaat-bestuurders moet mijns inziens een normaal en transparant onderdeel van het benoemingsproces zijn. Gelet op het feit dat kandidaat-bestuurders in veel gevallen juist gevraagd worden vanwege hun netwerk en expertise op een bepaald beleidsterrein, is het bepaald niet uitzonderlijk dat er kwetsbaarheden of risico's uit de risicoanalyse zullen komen. De risicoanalyse integriteit vindt plaats vanuit een positieve grondhouding. Het belangrijkste doel is niet de risicoanalyse zelf, als wel het goede gesprek over de (uitkomsten van) de analyse. Dat gesprek moet in alle gevallen plaatsvinden, ongeacht twijfels over risico's of over de integriteit van de kandidaat. Dit gesprek heeft als meerwaarde dat er (wederzijdse) bewustwording ontstaat over de eventuele kwetsbaarheden en dat er in goed overleg beheersmaatregelen kunnen worden getroffen op bijvoorbeeld (de schijn van) belangenverstrengeling. Uiteraard moet er in het proces voor een kandidaat altijd de mogelijkheid bestaan om zich (na overleg met de politieke partij) zonder beschadiging terug te trekken.

Breder integriteitsbeleid

Graag benadruk ik nog eens het belang van een transparante en veilige (bestuurs)cultuur, waarin kwetsbaarheden en signalen op professionele wijze besproken kunnen worden en beheersmaatregelen een natuurlijk onderdeel van de bedrijfsvoering zijn. Goed voorbeeldgedrag daarbij is onmisbaar. Naast een risicoanalyse van kandidaat-bestuurders is een adequaat integriteitsbeleid met o.a. trainingen, gedragscodes, protocollen en vertrouwenspersonen evenzeer van belang voor de kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur. Risicoanalyses moeten zijn ingebed in het breder te voeren integriteitsbeleid.

Handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders

Hierbij bied ik u digitaal de handleiding basisscan integriteit voor kandidaat-bestuurders aan, waarmee ik hoop meer eenduidigheid te kunnen brengen in de voorbereiding, uitvoering en borging van integriteitsanalyses. De handleiding basisscan integriteit kandidaat bestuurders is te vinden op de website: www.politiekeambtsdragers.nl. Op deze website zullen de komende tijd ook praktijkvoorbeelden van o.a. Reglementen van Orde, protocollen en vragenlijsten beschikbaar komen, waar u in uw praktijk gebruik van kunt maken.

Met de handleiding beoog ik aan opdrachtgevers en uitvoerders van risicoanalyses een standaard te bieden, zonder de ruimte voor lokaal maatwerk weg te nemen. De handleiding is tot stand gekomen op basis van een verkenning waarin vele opdrachtgevers en uitvoerders een bijdrage hebben geleverd en sluit daarom aan op hetgeen in de praktijk reeds wordt toegepast.

Uit de verkenning blijkt dat bij gebruikers ruime consensus bestaat over risicogebieden en bronnen die de basis zouden moeten vormen voor een risicoanalyse. Naast de wettelijke bepalingen rond benoembaarheid worden genoemd: de juistheid en volledigheid van het CV, het arbeidsverleden en eventuele verlofregeling of terugkeergarantie, nevenactiviteiten en nevenfuncties, financiële en juridische belangen (waaronder vastgoedbezit, subsidie- en opdrachtrelaties met het decentraal bestuur) en het netwerk van de kandidaat, diens partner en directe familieleden. Daarnaast wordt breed gedeeld dat het strafrechtelijk verleden van de kandidaat (VOG) en (lopende) juridische

procedures, schulden en betalingsrisico's (BKR) en informatie uit openbare (media)bronnen relevant zijn.

In de praktijk blijkt vooral behoefte te bestaan aan meer inzicht in wat mogelijke risicogebieden en bronnen van informatie voor de analyse kunnen zijn, en waarmee rekening gehouden moet worden om (richting de kandidaat) een zorgvuldige en transparante procedure voor risicoanalyses te waarborgen. Er blijkt een groot draagvlak te bestaan voor een 'basisscan integriteit' voor kandidaat-bestuurders, die ondersteuning biedt bij de (politieke) afweging rond de geschiktheid van de kandidaat voor het ambt en bij de formatie van een stabiel college of dagelijks bestuur.

De handleiding geeft zicht op de standaardelementen die onderdeel uitmaken van een basisscan integriteit. Daarnaast biedt de handleiding uitgangspunten, afwegingen en tips voor een gedegen voorbereiding en zorgvuldige uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-bestuurders. Het gaat om de afspraken (opdrachtverlening, reikwijdte en uitvoering), de informatiestromen aan kandidaten en besluitvormers (raad), het uitvoeren van de analyse (inhoud en proces) en het borgen van de risicoanalyse (beheersmaatregelen, monitoring en evaluatie).

Evaluatie

Dit is de eerste versie van de handleiding basisscan integriteit kandidaat-bestuurders. Periodiek zal ik de handleiding laten evalueren, voor de eerste maal na de verkiezingen en formaties in de provincies, waterschappen en eilanden. Op basis van die evaluatie zal ik bezien of nadere aanvulling of wellicht inkadering van integriteitsanalyses nodig is.

Mede afhankelijk van de vorderingen in het voor een groot deel zelfregulerende en zelflerende proces bij medeoverheden inzake integriteit zal ik bezien of nadere instrumenten nodig zijn om de borging van integriteit te bestendigen.

Ik wens u dan ook veel wijsheid en succes toe in het proces rond de verkiezingen, de coalitievorming en de vorming van een nieuw college of bestuur en hoop dat de handleiding u daarbij zal ondersteunen.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren